

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતેની ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલયમાં

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૨૫૩૫૮ / ૨૦૦૭

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી જે. બી. પારડીવાલા

૧.	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	હા.
૨.	રિપોર્ટરને રીફર કરવામાં આવે કે નહીં?	હા.
૩.	શું ન્યાયમૂર્તિશ્રી ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	ના.
૪.	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે	ના.

	હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	
--	--	--

=====

હાજી હામિદખાન રહેમાનખાન પઠાણ – અરજદાર(ઓ)
વિરુદ્ધ
ગુજરાત રાજ્ય અને જ – સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થીતી:-

મિ. ભરત ટી. રાવ, અરજદાર(ઓ) નં. ૧ માટે એડવોકેટ

ડાયરેક્ટ સર્વિસ – એફિડેવિટ ફાઈલ કરેલ નથી (આર) સામાવાળા(ઓ) નં. ૫
માટે

મિ. પ્રતિક પરીખ, એજીપી સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ માટે

મિ. એચ. એસ. મુનશા, એડવોકેટ સામાવાળા(ઓ) નં. ૪ માટે

રૂલ સર્વિસ બાય ડાયરેક્ટ સર્વિસ સામાવાળા(ઓ) નં. ૨ – ૩ માટે

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી જે. બી. પારડીવાલા

તારીખ – ૨૫/૦૭/૨૦૧૬

મૌખિક ચુકાદો

૧ ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની આ રીટ અરજી દ્વારા, રીટ અરજદારે નીચે મુજબની રાહતો માટે પ્રાર્થના કરી છે:

“૨૫(એ) પિટિશનની મેમોમાં જણાવેલા કારણોસર અરજદારનું પેન્શન અટકાવતો સામાવાળા ન.૫ નો તારીખ ૧૧.૯.૨૦૦૭ નો પત્ર તેમજ ન. કેએસ/૧૩૨૦૦૪/૧૦૮૨(૩)/કે-૯ ધરાવતો સામાવાળા ન.૧ નો તારીખ ૩.૫.૨૦૦૬ નો હુકમ (જે વર્તમાન અરજદાર પર ક્યારેય બજવવામાં આવ્યો ન હતો) રદ બાતલ કરતો મેન્ડેમસનો રીટ અથવા મેન્ડેમસની પ્રકૃતિનો રીટ અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય રીટ, હુકમ અથવા સૂચના જારી કરવા.

(બી) પ્રવેશ, સુનાવણી અને આ સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશનના આખરી નિકાલ બાર્કી, પિટિશનની મેમોમાં જણાવેલા કારણોસર સામાવાળા ન.૧ દ્વારા પસાર કરાયેલા અને સામાવાળા ન.૫ ના તારીખ ૧૧.૯.૨૦૦૭ ના પત્ર દ્વારા અરજદારને જાણ કરાયેલા તારીખ ૩.૫.૨૦૦૬ ના હુકમ મુજબ વર્તમાન અરજદારનું પેન્શન અટકાવતા સામાવાળાઓ, તેમના

એજન્ટો અને સેવકોને રોકવા.

(સી) કેસના સંજોગોની પ્રકૃતિ અનુસાર નામદાર કોર્ટ અન્ય કોઈ યોગ્ય રાહત આપવા કૃપા કરે.

(ડી) આ પિટિશનનો ખર્ચ અપાવવા.”

૨ રીટ અરજદારના કેસનો સારાંશ નીચે મુજબ હોઈ શકે છે:

૨.૧ રીટ અરજદાર તારીખ ૨૧ ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૭ ના રોજ વડોદરા પ્રાદેશિક કચેરીમાં ‘હેવી વ્હીકલ ઓપરેટર’ તરીકે સામાવાળા નં.૨ ની સેવામાં જોડાયા હતા. એવું જણાય છે કે તેઓ પંચાતેર દિવસની મંજૂર થયેલી રજા મેળવ્યા પછી દેશ છોડીને જતા રહ્યા હતા. તારીખ ૧૭ સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૪ થી તારીખ ૩૦ નવેમ્બર ૧૯૮૪ વચ્ચેના સમયગાળા માટે રજા મંજૂર કરવામાં આવી હતી. જોકે, રીટ અરજદાર પરત ફરવામાં અને તેમની સેવામાં હાજર થવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા. ખાતાને જાણવા મળ્યું કે રીટ અરજદારે રોજગારના હેતુ માટે રિયાઘ, સાઉદી અરેબિયા ખાતે સ્થાયી થઈ ગયા હતા.

૨.૨ બિનઅધિકૃત રીતે ગેરહાજર રહેવા બદલ તારીખ ૪ સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૭ ના રોજ રીટ અરજદારને ખાતાકીય ચાર્જશીટ જારી કરવામાં આવી હતી. એવું જણાય

છે કે રીટ અરજદાર ત્રણ વર્ષ પછી એટલે કે વર્ષ ૧૯૮૭ માં ભારત પરત ફર્યા હતા.

૨.૩ તપાસ અધિકારીની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. રીટ અરજદારે રજા વિના બિનઅધિકૃત ગેરહાજરીના તેમની સામે મુકાયેલા આરોપનો વર્ચ્યુઅલ રીતે સ્વીકાર કર્યો હતો.

૨.૪ શિસ્ત વિષયક સત્તાધિકારીએ કારણ દર્શક નોટિસ જારી કરીને રીટ અરજદારને કારણ દર્શાવવા જણાવ્યું હતું કે જે ગેરવર્તણૂકનો વર્ચ્યુઅલ રીતે સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો તે માટે તેમની સેવાઓ શા માટે સમાપ્ત કરવામાં ન આવે.

૨.૫ તારીખ ૩૦ જુલાઈ ૧૯૯૨ ના હુકમ દ્વારા, રીટ અરજદારની સેવાઓ સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી.

૨.૬ અસંતોષ અનુભવતા, રીટ અરજદારે ગુજરાત સિવિલ સર્વિસીસ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ નં.૪૬૨/૧૯૯૨ ની અપીલ સબમિટ કરી હતી. સદર અપીલ એવા ગ્રાઉન્ડ પર પાછી ખેંચી લેવામાં આવી હતી કે રીટ અરજદાર ખેતીવાડી નિયામક

સમક્ષ રજૂઆત કરવા માંગતા હતા.

૨.૭ ત્યારબાદ, રીટ અરજદારે સામાવાળા નં.૨ ને સંબોધીને એક રજૂઆત કરી હતી. સામાવાળા નં.૨ એ તારીખ ૧૦ સપ્ટેમ્બર ૧૯૯૬ ના હુકમથી શિસ્ત વિષયક પગલાંના હુકમમાં સુધારો કરીને બરતરફીને બદલે ફરજિયાત નિવૃત્તિનો હુકમ કર્યો હતો.

૨.૮ એવું જણાય છે કે આવો હુકમ પસાર થવા છતાં, તારીખ ૧૬ સપ્ટેમ્બર ૧૯૯૭ ના રોજ પેન્શન મંજૂર કરવામાં આવ્યું હતું. એવું જણાય છે કે એક શુભ દિવસે એટલે કે લગભગ દસ વર્ષના સમયગાળા પછી, સત્તાધિકારીને ખ્યાલ આવ્યો કે રીટ અરજદાર નિયમિત પેન્શન મેળવવા માટે હકદાર ન હતા કારણ કે ખાતાકીય તપાસમાં સજાના ભાગરૂપે ફરજિયાત નિવૃત્તિની શિક્ષા ફટકારવામાં આવી હતી. સત્તાધિકારીના જણાવ્યા મુજબ, રીટ અરજદાર પેન્શન રેગ્યુલેશન્સ ૨૦૦૨ અનુસાર માત્ર રહમિયત (દયાપાત્ર) પેન્શન મેળવવા માટે હકદાર બનશે.

૨.૯ અચાનક, રીટ અરજદારને સાંભળવાની કોઈ તક આપ્યા વિના અને તે અંગે યોગ્ય હુકમ કર્યા વિના પેન્શન બંધ કરી દેવામાં આવ્યું હતું.

૨.૧૦ તેથી, આ રીટ અરજી.

૩ તારીખ ૨૪ જાન્યુઆરી ૨૦૦૮ ના રોજ, નીચે મુજબનો હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો:

“અરજદારના વિદ્વત વકીલ રજૂઆત કરે છે કે, વર્ષ ૧૯૯૭ માં મંજૂર કરાયેલું પેન્શન, કારણ દર્શક નોટિસ જારી કર્યા વિના અને અરજદારને સાંભળ્યા વિના તારીખ ૧૧.૯.૨૦૦૭ ના આક્ષેપિત હુકમ દ્વારા અચાનક બંધ કરી દેવામાં આવ્યું હતું.

૩૯.

પેરા ૨૫(બી) મુજબ વચગાળાની રાહત.

ડાયરેક્ટ સર્વિસની પરવાનગી આપવામાં આવે છે.”

૪ રીટ અરજદાર તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વત વકીલ મિ. રાવે અતિ આવેગપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે પેન્શન બંધ કરવાનો સત્તાધિકારી દ્વારા લેવાયેલો નિર્ણય ભૂલભરેલો અને અતિ સ્વેચ્છાચારી છે. મિ. રાવના જણાવ્યા મુજબ, બરતરફીની મૂળ શિક્ષાનો હુકમ સુધારીને ફરજિયાત નિવૃત્તિમાં

રૂપાંતરિત કરવામાં આવ્યો હતો અને જો એમ હોય, તો રીટ અરજદાર ફરજિયાત નિવૃત્તિની તારીખ સુધી બજાવેલી સેવાના આધારે પૂરા પેન્શન માટે હકદાર બનશે. મિ. રાવના જણાવ્યા મુજબ, સેવામાંથી ફરજિયાત નિવૃત્તિના હુકમમાં કોઈ દીવાની પરિણામોનો સમાવેશ થતો નથી અને સરકારી કર્મચારી નિવૃત્તિ પહેલાં તેમને આપવામાં આવેલા કોઈ પણ કાનૂની અધિકારો ગુમાવતા નથી. મિ. રાવ રજૂઆત કરે છે કે ફરજિયાત નિવૃત્તિના હુકમને બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૧૧ હેઠળ આવતી શિક્ષા તરીકે ગણવામાં આવતો નથી. મિ. રાવે ગુજરાત સિવિલ સર્વિસીસ (શિસ્ત અને અપીલ) નિયમોના નિયમ ૬ તરફ મારું ધ્યાન દોર્યું, જે ગૌણ શિક્ષાઓ અને મુખ્ય શિક્ષાઓની જોગવાઈ કરે છે. મિ. રાવના જણાવ્યા મુજબ, જોકે ફરજિયાત નિવૃત્તિને એક મુખ્ય શિક્ષા તરીકે દર્શાવવામાં આવી છે, છતાં નિયમ ૬ ના ખુલાસાથી તે ખૂબ જ સ્પષ્ટ થાય છે કે સરકારી કર્મચારીની ફરજિયાત નિવૃત્તિ એ નિયમ ૬ ના અર્થમાં શિક્ષા સમાન રહેશે નહીં.

૫ મિ. રાવે, તેમની રજૂઆતોના સમર્થનમાં, નીચેના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે:

(૧) કૃષ્ણકાંત બી. પરમાર વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા
[૨૦૧૨(૩) એસસીસી ૧૭૮]

(૨) બી. એસ. શિરોઈ વિ. શ્રી વીરભદ્રેશ્વર એજ્યુકેશન સોસાયટી
[૨૦૦૪(૧૩) એસસીસી ૬૧૯]

(૩) હુસૈની વિ. ઓનરેબલ ચીફ જસ્ટિસ ઓફ હાઈકોર્ટ ઓફ
જ્યુડિકેચર એટ અલ્હાબાદ [૧૯૮૫(૧) એસસીસી ૧૨૦]

(૪) સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિ. ઉમેદભાઈ એમ. પટેલ [૨૦૦૧(૨)
જીએલએચ ૧૭૫]

(૫) સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિ. નરેન્દ્ર કુમાર વી. પરીખ
[૨૦૦૫(૪) જીએલઆર ૩૩૮૩]

(૬) નવલ સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ. પી. [૨૦૦૩(૮) એસસીસી
૧૧૬]

(૭) યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા વિ. કલેક્ટર જે. એન. સિંહા
[૧૯૭૦ (૨) એસસીસી ૪૫૮]

(૮) દર્શના આર. દવે વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત [૨૦૦૬(૨)
જીએલએચ ૫૫]

(૯) [૨૦૦૩(૦) જીએલએચજીએલએચસી ૨૦૪૧૧૫]

(૧૦) વૈકુંઠ નાથ દાસ વિ. ચીફ ડિસ્ટ્રિક્ટ મેડિકલ ઓફિસર,
બારીપડા [૧૯૯૨(૨) એસસીસી ૨૯૯]

(૧૧) આર.સી. ચંદેલ વિ. હાઈકોર્ટ ઓફ એમ. પી. [૨૦૧૨
(૮) એસસીસી ૫૮]

૬ ઉપર ઉલ્લેખિત આવા સંજોગોમાં, મિ. રાવ પ્રાર્થના કરે છે કે પેન્શન બંધ કરવાનો સત્તાધિકારીનો નિર્ણય કાયદાની દ્રષ્ટિએ ભૂલભરેલો છે અને તેને રદ બાતલ કરવા યોગ્ય છે.

૭ બીજી તરફ, રાજ્ય સામાવાળા તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વત આસિસ્ટન્ટ ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર મિ. પ્રતિક પરીખ દ્વારા આ રીટ અરજીનો અતિ આવેગપૂર્વક વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે. તેઓ રજૂઆત કરે છે કે સંબંધિત સમયે સત્તાધિકારીએ રીટ અરજદારની તરફેણમાં પૂરું પેન્શન મંજૂર કરવામાં ગંભીર ભૂલ કરી હતી. વિદ્વત આસિસ્ટન્ટ ગવર્નમેન્ટ પ્લીડરના જણાવ્યા મુજબ, શિક્ષામાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો એટલે કે બરતરફીથી ફરજિયાત નિવૃત્તિ. જોકે, હકીકત એ રહે છે કે ફરજિયાત નિવૃત્તિનો હુકમ સજાના ભાગરૂપે હતો અને જાહેર હિતમાં અકાળ નિવૃત્તિના ભાગરૂપે ન હતો. જો બરતરફીના શિક્ષાના હુકમને જાહેર હિતમાં અકાળ નિવૃત્તિમાં બદલવામાં આવ્યો હોત, તો રીટ અરજદાર તેમની અગાઉની સેવાના તમામ લાભો મેળવવા માટે હકદાર બન્યા હોત. વિદ્વત આસિસ્ટન્ટ ગવર્નમેન્ટ પ્લીડરે નિર્દેશ કર્યો હતો કે ફરજિયાત નિવૃત્તિનો હુકમ જાહેર હિતમાં ન હતો, પરંતુ ગેરવર્તણૂકના આરોપને ધ્યાનમાં

રાખીને હતો જે સાબિત થયેલો ગણાયો હતો.

૮ વિદ્વત એ.જી.પી. ના જણાવ્યા મુજબ, રીટ અરજદાર તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વત વકીલની દલીલ ખોટા પાયા પર આધારિત છે, અને તેથી, તેને સરાસર ફગાવી દેવા યોગ્ય છે. વિદ્વત એ.જી.પી. એ સામાવાળા નં.૨ વતી ફાઈલ કરવામાં આવેલા જવાબના સોગંદનામામાં કરેલી નીચે મુજબની રજૂઆતો પર આધાર રાખ્યો છે:

“જ હું જણાવું છું કે, અરજદાર અગાઉ તારીખ ૧૧.૧૦.૧૯૬૭ ના રોજ ખેતીવાડી ખાતામાં આસિસ્ટન્ટ હેવી વ્હીકલ ઓપરેટર તરીકે નિમણૂક પામ્યા હતા અને ત્યારબાદ, તારીખ ૧૨.૦૨.૧૯૭૩ ના રોજ તેઓને હેવી વ્હીકલ ઓપરેટર તરીકે પ્રમોશન આપવામાં આવ્યું હતું. હું જણાવું છું કે, અગાઉ અરજદારે તારીખ ૧૬.૦૯.૧૯૮૪ થી ૩૦.૧૧.૧૯૮૪ સુધી હક his રજા લીધી હતી, કુલ ૭૫ દિવસની હક his રજા મંજૂર કરવામાં આવી હતી. હું જણાવું છું કે, અરજદાર સરકારી કર્મચારી હોવાથી તેઓએ વિદેશ જતા પહેલા એન.ઓ.સી. સર્ટીફિકેટ મેળવવું જરૂરી હતું પરંતુ વર્તમાન કેસમાં અરજદારે એન.ઓ.સી. સર્ટીફિકેટ મેળવ્યું ન હતું. તેથી, અરજદારને તારીખ ૩૦.૦૬.૧૯૮૨ ના હુકમથી સેવામાંથી

બરતરફ કરવામાં આવ્યા હતા. ત્યારબાદ, અરજદારે વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ ફાઈલ કરી હતી જે પાછી ખેંચી લેવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ, તારીખ ૧૧.૧૧.૧૯૯૪ ના રોજ અરજદાર દ્વારા ખાતાકીય અપીલ કરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ, તારીખ ૧૧.૦૯.૧૯૯૬ ના હુકમથી બરતરફીના હુકમને ફરજિયાત નિવૃત્તિના હુકમમાં ફેરવવામાં આવ્યો હતો. આ હુકમ ગુજરાત સિવિલ સર્વિસીસ (શિસ્ત અને અપીલ) નિયમોના નિયમ ૬ અને નિયમ ૨૭૪ ને ધ્યાનમાં રાખીને પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અને તેથી, ગુજરાત સિવિલ સર્વિસીસ પેન્શન નિયમો, ૨૦૦૨ ખાસ કરીને નિયમ ૩૦૧ અને ૩૦૪ અને નિયમ ૭૬, ૭૮ અને ૭૯ મુજબ. અરજદારના કેસને માત્ર રહમિયત (દયાપાત્ર) પેન્શન આપવા માટે ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે અને અરજદારના કેસને નિયમિત પેન્શન માટે ધ્યાનમાં લઈ શકાય નહીં. હું જણાવું છું કે, જો કર્મચારીને ગેરવર્તણૂકના આધારે અને નાદારીના કિસ્સામાં ફરજિયાત નિવૃત્તિનો હુકમ કરવામાં આવે તો તે કિસ્સામાં કર્મચારી નિયમિત પેન્શન માટે હકદાર રહેશે નહીં અને સરકાર માત્ર રહમિયત પેન્શન માટે જ કર્મચારીને ધ્યાનમાં લઈ શકે છે.

૫. હું જણાવું છું કે, અરજદારની બરતરફીની સજા તારીખ ૧૧.૦૯.૧૯૯૬ ના હુકમથી ફરજિયાત નિવૃત્તિમાં ફેરવવામાં આવી હતી. હું જણાવું છું કે, ત્યારબાદ, અરજદારના પેન્શનના કેસ પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો અને ડી.પી.પી. ઓફિસે તારીખ ૦૫.૦૯.૧૯૯૭ ના પત્રથી નિયમિત પેન્શન મંજૂર કરવા ફરિયાદ કરી હતી. વાસ્તવમાં, અરજદાર નિયમિત પેન્શન માટે હકદાર ન હતા. હું જણાવું છું કે, અરજદાર નિયમિત પેન્શન માટે હકદાર નથી તેથી, પેન્શન બંધ કરવું જરૂરી હતું. હું જણાવું છું કે, અરજદાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલ કે અરજદારને તારીખ ૦૪.૦૮.૧૯૯૨ થી ૧૦.૦૯.૧૯૯૬ ના સમયગાળા માટે પગારનો તફાવત આપવામાં આવ્યો ન હતો, હું જણાવું છું કે, અરજદારને તારીખ ૦૪.૦૮.૧૯૯૨ ના રોજ સેવામાંથી બરતરફ કરવામાં આવ્યા હતા અને સજામાં તારીખ ૧૧.૦૯.૧૯૯૬ ના હુકમથી ફરજિયાત નિવૃત્તિની અસર સુધી સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો. તેથી, અરજદાર માગ્યા મુજબ પગારના તફાવતની ચૂકવણી માટે હકદાર નથી. હું જણાવું છું કે, અરજદારને આ અંગે તારીખ ૦૫.૦૫.૧૯૯૮ ના પત્રથી જવાબ આપવામાં આવ્યો હતો. તેથી, અરજદાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલમાં કોઈ દમ નથી કે તેઓ પગારના તફાવતની ચૂકવણી માટે હકદાર છે. તેથી,

પિટિશન રદ કરવા પાત્ર છે.

૬. હું જણાવું છું કે, ધ્યાનમાં આવ્યું હતું કે અરજદાર નિયમિત પેન્શન માટે હકદાર નથી અને તેથી, નિયામક, ખેતીવાડી ખાતાએ અરજદારના નિયમિત પેન્શનની ચૂકવણી બંધ કરવા માટે જિલ્લા તિજોરી કચેરીને તારીખ ૨૪.૦૮.૧૯૮૭ ના રોજ એક પત્ર મોકલવા કૃપા કરી હતી. હું જણાવું છું કે, અરજદાર ગુજરાત સિવિલ સર્વિસીસ નિયમો, ૨૭૪, ૩૦૧ અને ૩૦૪ અને ગુજરાત સિવિલ સર્વિસીસ (પેન્શન) નિયમો ૭૭, ૭૮ અને ૭૯ મુજબ પેન્શન માટે હકદાર નથી. હું જણાવું છું કે, અરજદાર પૂર્વ મંજૂરી લીધા વિના અને એન.ઓ.સી. સર્ટીફિકેટ મેળવ્યા વિના ભારત છોડી ગયા હતા અને આ બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને અરજદારને સેવામાંથી બરતરફ કરવામાં આવ્યા હતા. જોકે, અપીલમાં અરજદારના કેસ પર સહાનુભૂતિપૂર્વક વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો અને બરતરફીની સજાને ફરજિયાત નિવૃત્તિમાં ફેરવવામાં આવી હતી અને તેથી, અરજદારને ગેરવર્તણૂકના આધારે ફરજિયાત નિવૃત્ત કરવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેથી, અરજદાર નિયમિત પેન્શન માટે હકદાર નથી.

૬. હું જણાવું છું કે, ઉપર જણાવ્યા મુજબ અરજદારને ગેરવર્તણૂકના આધારે સેવામાંથી બરતરફ કરવામાં આવ્યા હતા અને અપીલ સત્તાધિકારી દ્વારા તેમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો અને બરતરફીને ફરજિયાત નિવૃત્તિમાં ફેરવવામાં આવી હતી અને ગુજરાત સિવિલ સર્વિસીસ (પેન્શન) નિયમો ૨૭૪ મુજબ, જો કોઈ કર્મચારીને નાદારી, અક્ષમતા અને ગેરવર્તણૂકના આધારે ફરજિયાત નિવૃત્ત કરવાનો હુકમ કરવામાં આવે તો તે કિસ્સામાં કર્મચારી નિયમિત પેન્શન માટે હકદાર રહેશે નહીં અને ઉપર જણાવ્યા મુજબ અરજદાર નિયમિત પેન્શન માટે હકદાર ન હોવા છતાં, અરજદારનું નિયમિત પેન્શન બંધ કરવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો. તેથી, પિટિશનમાં કોઈ દમ નથી અને પિટિશન રદ કરવા પાત્ર છે.”

૯ ઉપર ઉલ્લેખિત આવા સંજોગોમાં, વિદ્વત આસિસ્ટન્ટ ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર પ્રાર્થના કરે છે કે આ રીટ અરજીમાં કોઈ ગુણદોષ ન હોવાથી, તેને ફગાવી દેવી જોઈએ.

૧૦ પક્ષકારો તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વત વકીલશ્રીઓને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીને ધ્યાનમાં લીધા પછી, મારી સમક્ષ વિચારણા માટે

માત્ર એક જ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય છે કે શું રીટ અરજદાર પેન્શન નિયમો ૨૦૦૨ હેઠળ નિયમિત પેન્શન મેળવવા માટે હકદાર છે કે કેમ.

૧૧ નિયમિત પેન્શન બંધ કરતો લેખિતમાં એવો કોઈ હુકમ નથી તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, મારો એવો અભિપ્રાય હતો કે સત્તાધિકારીને રીટ અરજદારને સાંભળવાની તક આપવા અને ત્યારબાદ નિયમિત પેન્શન મેળવવાના રીટ અરજદારના દાવા અંગે લેખિતમાં યોગ્ય હુકમ પસાર કરવા નિર્દેશ આપવો જોઈએ. આવા સંજોગોમાં, મેં વિદ્વત વકીલ મિ. રાવને વિકલ્પ આપ્યો કે શું તેઓ આ પ્રકારના નિર્દેશની માંગ કરશે કે પછી હું મારી જાતે કાનૂની મુદ્દાનો નિર્ણય કરું અને વિવાદનો અંત લાવું. મિ. રાવે રજૂઆત કરી હતી કે સત્તાધિકારીને રીટ અરજદારને સાંભળવા અને લેખિતમાં હુકમ પસાર કરવા કહેવાને બદલે, આ કોર્ટ કાનૂની મુદ્દા પર વિચાર કરી શકે છે અને બાબતનો અંત લાવી શકે છે. તેથી, મેં રીટ અરજદાર તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વત વકીલ દ્વારા ઉઠાવવામા આવેલા કાયદાના સ્પષ્ટ પ્રશ્નો જવાબ આપવાનું નક્કી કર્યું છે.

૧૨ હું ખેતીવાડી નિયામક, ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૧૦ સપ્ટેમ્બર ૧૯૯૬ ના હુકમની નોંધ લઉં છું. હુકમનો સંબંધિત ભાગ, તેનો મુક્ત ગુજરાતી અનુવાદ, નીચે મુજબ વંચાય છે:

“તેમની ઉપરોક્ત અપીલ પર નિર્ણય લેતા પહેલા, ખાતાએ તેમને સંદર્ભ-૫ ના તારીખ ૨૬.૫.૧૯૯૫ ના પત્રથી રૂબરૂ રજૂઆત કરવા જણાવ્યું હતું. તેમની સામેની તપાસના તમામ રેકૉર્ડની તપાસ કરતા અને તેમણે તેમની સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપોનો સ્વીકાર કર્યો છે તે હકીકત દર્શાવે છે કે તેઓ ના વાંધા પ્રમાણપત્ર’ વિના સ્વેચ્છાએ વિદેશ ગયા હતા. આમ તેમણે આરોપનો સ્વીકાર કરી લીધો હતો. તેથી, ગુજરાત સિવિલ સર્વિસીસ (શિસ્ત અને અપીલ) નિયમો, ૧૯૭૧ ના નિયમ ૬(૬) મુજબ, શ્રી પઠાણને સેવામાંથી બરતરફ કરવાની શિક્ષાનો હુકમ એવી રીતે પસાર કરવામાં આવ્યો છે કે તેઓ ભવિષ્યની સરકારી સેવા માટે અયોગ્ય ઠરશે નહીં તે વ્યાજબી અને યોગ્ય જણાય છે. જોકે, તેમની ઉપરોક્ત અપીલ, રૂબરૂ રજૂઆતો અને જે સજા અગાઉથી ફટકારવામાં આવી હતી તેના કરતાં ઓછી સજા ફટકારવાની તેમની વિનંતી પર વિચારણા કરીને, નીચે સહી કરનારે તેમની અપીલ પર સહાનુભૂતિપૂર્વક નીચે મુજબનો નિર્ણય લેવાનું યોગ્ય વિચાર્યું છે અને તે મુજબ હું નીચે મુજબનો હુકમ કરું છું:

“સંયુક્ત ખેતીવાડી નિયામક (જ. સે.) વડોદરા દ્વારા શ્રી પઠાણ પર અગાઉ ફટકારવામાં આવેલી ‘સેવામાંથી બરતરફી’ ની શિક્ષાના સ્થાને ફરજિયાત નિવૃત્તિ ની ઓછી શિક્ષા ફટકારવામાં આવે છે અને ‘સેવામાંથી બરતરફી’ ની શિક્ષાનો હુકમ રદ કરવામાં આવે છે.”

૧૩ આમ, ઉપર દર્શાવેલ નિયામક, ખેતીવાડી દ્વારા પસાર કરાયેલ હુકમ સાદો અને સરળ છે. રીટ અરજદાર પ્રત્યે દર્શાવવામાં આવેલી એકમાત્ર રહેમિયત એ હતી કે રીટ અરજદારને સેવામાંથી બરતરફ કરવાને બદલે, સજાના ભાગરૂપે ફરજિયાત નિવૃત્તિનો હુકમ પસાર કરવાનું યોગ્ય માનવામાં આવ્યું હતું. આનાથી સમગ્ર વિવાદનો અંત આવવો જોઈએ. ઉપર દર્શાવેલ હુકમમાં, ક્યાંય પણ એવું જણાવવામાં આવ્યું નથી કે ફરજિયાત નિવૃત્તિ એ જાહેર હિતમાં અકાળ નિવૃત્તિના સ્વરૂપમાં છે.

૧૪ ગુજરાત સિવિલ સર્વિસીસ (શિસ્ત અને અપીલ) નિયમો, ૧૯૭૧ નો નિયમ ૬ નીચે મુજબ વંચાય છે

“૬. શિક્ષાઓનું સ્વરૂપ:

તત્કાલ અમલમાં હોય તેવા કોઈ કાયદાની જોગવાઈઓને બાધ
આવ્યા વિના, નીચેની શિક્ષાઓ, સારા અને પૂરતા કારણોસર,
રાજ્ય, ગૌણ અથવા + (ઉતરતી કક્ષાની સેવા) ના કોઈ પણ
સભ્ય પર ફટકારી શકાશે, એટલે કે,

[જીએન/જીએએડી/નં.જીએસ-૭૭-૭૯/૧૨૭૭-જી, તારીખ
૧૮.૦૫.૧૯૭૭ દ્વારા ઉમેરેલ]

ગૌણ શિક્ષાઓ

*+(૧) ઠપકો

(૨) પગારવધારા અથવા બઢતી અટકાવવી.

(૩) બેદરકારી અથવા હુકમોના ભંગથી સરકારને થયેલા કોઈ
પણ આર્થિક નુકસાનની તેના પગારમાંથી પૂરેપૂરી અથવા અંશતઃ
વસૂલાત.

મુખ્ય શિક્ષાઓ

(૪) ચોક્કસ સમયગાળા માટે પગારના સમયમાનમાં નીચલા
તબક્કે ઉતારી મૂકવું, અને સરકારી કર્મચારી તે સમયગાળા
દરમિયાન પગારવધારો મેળવશે કે કેમ અથવા તે ઉતારી મૂકવાની
અસર પગારના આગળના પગારવધારા મુલતવી રાખવા પર પડશે

કે કેમ તે અંગેની વધુ સૂચનાઓ સાથે.

(૫) નીચલા સમયમાન, ગ્રેડ, જગ્યા અથવા સેવામાં ઉતારી મૂકવું જે સામાન્ય રીતે સરકારી કર્મચારી માટે જે સમયમાન, ગ્રેડ, જગ્યા અથવા સેવામાંથી તેને ઉતારી મૂકવામાં આવ્યો હતો તેમાં બઢતી માટે બાધરૂપ બનશે, જે ગ્રેડ, જગ્યા અથવા સેવામાંથી સરકારી કર્મચારીને ઉતારી મૂકવામાં આવ્યો હતો તેમાં પુનઃસ્થાપનની શરતો અને આવી પુનઃસ્થાપન પર તે ગ્રેડ, જગ્યા અથવા સેવામાં તેની સિનિયોરિટી અને પગાર અંગેની વધુ સૂચનાઓ સાથે અથવા તેના વિના.

(૬) ફરજિયાત નિવૃત્તિ.

(૭) સેવામાંથી દૂર કરવા જે સરકાર હેઠળ ભવિષ્યની રોજગારી માટે અયોગ્યતા ગણાશે નહીં.

(૮) સેવામાંથી બરતરફી જે સામાન્ય રીતે સરકાર હેઠળ ભવિષ્યની રોજગારી માટે અયોગ્યતા ગણાશે.”

૧૫ નિયમ ૬ નો ખુલાસો સ્પષ્ટ કરે છે કે નીચે દર્શાવેલ બાબતો નિયમ ૬ ના અર્થમાં શિક્ષા સમાન રહેશે નહીં. આપણે ખુલાસાના કલમ ૭ સાથે સંબંધ છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“(૭) આવી નિવૃત્તિ અંગે તત્કાલ અમલમાં હોય તેવા કોઈ કાયદા અથવા નિયમોની જોગવાઈઓ અનુસાર સરકારી કર્મચારીની ફરજિયાત નિવૃત્તિ.”

૧૬ નિયમ ૬ ના ખુલાસાની કલમ ૭ માં દર્શાવેલ ફરજિયાત નિવૃત્તિને પેન્શન નિયમો, ૨૦૦૨ ના નિયમ ૧૦ હેઠળની નિવૃત્તિ તરીકે વાંચવી જોઈએ. વૈધાનિક જોગવાઈમાં ઉમેરવામાં આવેલો ખુલાસો એ શબ્દના કોઈ પણ અર્થમાં સ્વતંત્ર જોગવાઈ નથી, પરંતુ શબ્દનો સાદો અર્થ પોતે જ દર્શાવે છે કે તે માત્ર વૈધાનિક જોગવાઈમાં આવી ગયેલી ચોક્કસ અસ્પષ્ટતાઓને સ્પષ્ટ કરવા અથવા ઉકેલવા માટે છે.

૧૭ સ્વરૂપે 'લેજિસ્લેશન એન્ડ ઈન્ટરપ્રિટેશન' માં ખુલાસાના વ્યાપ અને અસરનો સુંદર સારાંશ આપ્યો છે:

'ચોક્કસ બાબત પર ભાર મૂકવા માટે કેટલીકવાર ખુલાસો ઉમેરવામાં આવે છે જે સામાન્ય રીતે કલમની જોગવાઈઓ પરથી સ્પષ્ટ થતી નથી. ખુલાસાનું યોગ્ય કાર્ય એ સ્પષ્ટ કરવાનું અથવા

પ્રકાશ પાડવાનું છે જે મૂળ જોગવાઈમાં ઘડવામાં આવ્યું છે, તેમાં ઉમેરો કે ઘટાડો કરવાનું નથી. આમ ખુલાસો મૂળ ભાગને પ્રતિબંધિત કે વિસ્તારિત કરતો નથી; તે મૂળ કલમના વ્યાપને વધારતો કે ઘટાડતો નથી જેને તે સ્પષ્ટ કરવા માટે છે..... ખુલાસાનું અર્થઘટન તેની પોતાની પ્રકૃતિ અનુસાર થવું જોઈએ; તેનો હેતુ સ્પષ્ટ કરવાનો છે, તેનાથી વિપરીત નહીં."

૧૮ બિહાર કોઓપરેટિવ ડેવલપમેન્ટ કેન માર્કેટિંગ યુનિયન લિમિટેડ વિ. બેંક ઓફ બિહાર (૧૯૬૭) ૧ એસસીઆર ૮૪૮ : (એઆઈઆઆર ૧૯૬૭ એસસી ૩૮૯) માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

'મુખ્ય કલમ સાથે સુમેળ બેસે અને તેની કોઈ પણ અસ્પષ્ટતા સ્પષ્ટ થાય તે રીતે ખુલાસાને વાંચવો જોઈએ. કલમના વ્યાપને સ્પષ્ટ કરે તે રીતે તેનું અર્થઘટન કરવું જોઈએ નહીં."

૧૯. નિયમ ૬ ના ખુલાસાને ધ્યાનમાં રાખીને ફરજિયાત નિવૃત્તિ શિક્ષા સમાન નથી તેવી મિ. રાવની દલીલ સરાસર ફગાવી દેવા યોગ્ય છે. ખુલાસામાં દર્શાવેલ ફરજિયાત નિવૃત્તિનો અર્થ અકાળ નિવૃત્તિના ભાગરૂપે જાહેર હિતમાં ફરજિયાત

નિવૃત્તિ છે અને સજાના ભાગરૂપે નથી.

૨૦. ગુજરાત સિવિલ સર્વિસીસ (પેન્શન) નિયમો ૨૦૦૨ ના નિયમ ૭૭, ૭૮ અને ૭૯ રહમિયત પેન્શનની જોગવાઈ કરે છે. જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૭૭. રહમિયત પેન્શનની મંજૂરી : (૧) જે સરકારી કર્મચારીને ગેરવર્તણૂક કે નાદારી માટે સરકારી સેવામાંથી દૂર કરવામાં આવે અથવા નિવૃત્ત થવાની ફરજ પાડવામાં આવે તેને રહમિયત પેન્શન સિવાય અન્ય કોઈ પેન્શન મંજૂર કરવામાં આવશે નહીં.

(૨) જે સરકારી કર્મચારીને અક્ષમતાના ગ્રાઉન્ડ પર સરકારી સેવામાંથી દૂર કરવામાં આવે અથવા નિવૃત્ત થવાની ફરજ પાડવામાં આવે, જો તે વયનિવૃત્તિ અથવા નિવૃત્તિ પેન્શન માટે પાત્ર હોય, તો તેને આવું પેન્શન મંજૂર કરવામાં આવશે. જો તે નિવૃત્તિ અથવા વયનિવૃત્તિ પેન્શન માટે પાત્ર ન હોય તો તેને રહમિયત પેન્શન સિવાય અન્ય કોઈ પેન્શન મંજૂર કરવામાં આવશે નહીં.

૭૮. સરકાર દ્વારા યોગ્ય કિસ્સાઓમાં રહમિયત પેન્શનની મંજૂરી : (૧) જ્યારે કોઈ સરકારી કર્મચારીને ગેરવર્તણૂક કે નાદારી માટે સરકારી સેવામાંથી દૂર કરવામાં આવે અથવા નિવૃત્ત થવાની ફરજ પાડવામાં આવે અથવા નિવૃત્તિ કે વ્યનિવૃત્તિ પેન્શન માટે પાત્ર થાય તે પહેલાં અક્ષમતાના ગ્રાઉન્ડ પર સરકારી સેવામાંથી દૂર કરવામાં આવે અથવા નિવૃત્ત થવાની ફરજ પાડવામાં આવે, ત્યારે સરકાર, જો કિસ્સો ખાસ સારવાર માટે યોગ્ય જણાતો હોય તો, તેને રહમિયત પેન્શન આપવાની મંજૂરી આપી શકે છે.

(૨) બરતરફ કરાયેલ સરકારી કર્મચારી રહમિયત પેન્શન માટે પાત્ર નથી.

૭૯. દરેક કિસ્સામાં સરકાર દ્વારા નક્કી કરવામાં આવનાર રહમિયત પેન્શનની રકમ : નિયમ ૭૮ હેઠળ સરકારી કર્મચારીને મંજૂર કરવામાં આવતા રહમિયત પેન્શનની રકમ સરકાર દ્વારા દરેક કિસ્સામાં નક્કી કરવામાં આવે તે મુજબ રહેશે :

પરંતુ,

(એ) જ્યારે સરકારી કર્મચારીને નાદારી, અક્ષમતા કે ગેરવર્તણૂક માટે સરકારી સેવામાંથી દૂર કરવામાં આવે, ત્યારે તે તબીબી

પ્રમાણપત્ર પર નિવૃત્ત થયો હોત તો તેને મળવાપાત્ર થતા અમાન્ય પેન્શનના બે તૃતીયાંશ ભાગથી વધુ રહેશે નહીં; અને

(બી) જ્યારે સરકારી કર્મચારીને નાદારી, અક્ષમતા કે ગેરવર્તણૂક માટે સેવામાંથી નિવૃત્ત થવાની ફરજ પાડવામાં આવે, ત્યારે તે તબીબી પ્રમાણપત્ર પર નિવૃત્ત થયો હોત તો તેની ફરજિયાત નિવૃત્તિની તારીખે તેને મળવાપાત્ર અમાન્ય પેન્શનના ઓછામાં ઓછા બે તૃતીયાંશ અને પૂરા અમાન્ય પેન્શનથી વધુ નહીં તેવા દરે રહેશે.

નોંધ : આ નિયમ હેઠળ મંજૂર કરાયેલું પેન્શન સરકાર દ્વારા નક્કી કરાયેલા લઘુત્તમ પેન્શનથી ઓછું કરવું જોઈએ નહીં.”

૨૧. નિયમ ૭૭ ખૂબ જ સ્પષ્ટ કરે છે કે ગેરવર્તણૂક માટે જે સરકારી કર્મચારીને સેવામાંથી દૂર કરવામાં આવે છે અથવા નિવૃત્ત થવાની ફરજ પાડવામાં આવે છે તેને રહમિયત પેન્શન સિવાય અન્ય કોઈ પેન્શન મંજૂર કરવામાં આવશે નહીં.

૨૨. રીટ અરજદાર તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વત વકીલ મિ. રાવે શિક્ષાના ભાગરૂપે ફરજિયાત નિવૃત્તિને જાહેર હિતની ફરજિયાત નિવૃત્તિ સાથે ભેળવી

દીધી છે.

૨૩ નોકરી વિષયક કાયદાશાસ્ત્રમાં ફરજિયાત નિવૃત્તિના બે અર્થ થાય છે. વિવિધ શિસ્ત વિષયક નિયમો હેઠળ, શિસ્ત વિષયક કાર્યવાહીમાં દોષિત ઠર્યાના નિષ્કર્ષના પરિણામે કસૂરવાર સરકારી કર્મચારી પર ફટકારવામાં આવતી શિક્ષાઓમાંથી એક ફરજિયાત નિવૃત્તિ છે. આવી શિક્ષા કલંક સમાન છે અને સંબંધિત નિયમો દ્વારા નિર્ધારિત પ્રક્રિયા અનુસર્યા વિના અથવા કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોને સુસંગત રહ્યા વિના ફટકારી શકાતી નથી જો આવી શિક્ષા ફટકારવાનું ક્ષેત્ર કોઈ નિયમો દ્વારા આવરી લેવાયેલું ન હોય. સરકારી કર્મચારીના કિસ્સામાં આવી ફરજિયાત નિવૃત્તિ બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૧૧ ની ચકાસણીમાં પણ ખરી ઉતરવી જોઈએ. ત્યારબાદ સર્વિસ રૂલ્સ છે, જેમ કે ફંડામેન્ટલ રૂલ્સનો નિયમ ૫૬(જે), અને ગુજરાત સિવિલ સર્વિસીસ (પેન્શન) નિયમો, ૨૦૦૨ નો નિયમ ૧૦ જે જાહેર હિતમાં સરકારી કર્મચારીને ફરજિયાત નિવૃત્ત કરવો જરૂરી છે તેવો અભિપ્રાય રચાયા પછી ચોક્કસ ઉંમર વટાવવા પર અથવા અમુક વર્ષોની સેવા પૂરી કરવા પર સરકારી કર્મચારીને નિવૃત્ત કરવાનો સરકાર અથવા યોગ્ય સત્તાધિકારીને સંપૂર્ણ (પરંતુ સ્વેચ્છાચારી નહીં) અધિકાર આપે છે. તે કિસ્સામાં, તે નિવૃત્તિના લાભોના નુકસાન સાથેની શિક્ષા કે દંડ નથી. (જુઓ શ્યામલાલ વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. (૧૯૫૫) ૧ એસસીઆર ૨૬; બ્રિજમોહનસિંઘ ચોપરા વિ. સ્ટેટ ઓફ પંજાબ (૧૯૮૭) ૨ એસસીસી ૧૮૮;

રામચંદ્ર રાજુ વિ. સ્ટેટ ઓફ ઓરિસ્સા (૧૯૯૪) સપ્લી ૩ એસસીસી ૪૨૪; વૈકુંઠનાથ દાસ અને અન્ય વિ. ચીફ ડિસ્ટ્રિક્ટ મેડિકલ ઓફિસર, બારીપડા અને અન્ય (૧૯૯૨) ૨ એસસીસી ૨૯૯). વધુ યોગ્ય રીતે તે અકાળ નિવૃત્તિ જેવું છે. તે કોઈ કલંક લગાડતું નથી. સરકારી કર્મચારી વાસ્તવમાં મેળવેલ પેન્શન અને અન્ય નિવૃત્તિ લાભો મેળવવા માટે હકદાર બનશે. જ્યાં સુધી જાહેર હિતમાં ફરજિયાત નિવૃત્તિના હુકમનો આધાર બનતો અભિપ્રાય શુદ્ધ બુદ્ધિથી રચાયેલો હોય, ત્યાં સુધી ન્યાયિક મંચ દ્વારા સામાન્ય રીતે તે અભિપ્રાયમાં હસ્તક્ષેપ કરી શકાય નહીં. આવા હુકમને ખૂબ જ મર્યાદિત ગ્રાઉન્ડ્સ પર ન્યાયિક સમીક્ષાને આધીન કરી શકાય છે જેમ કે હુકમ દુર્ભાવનાપૂર્ણ હોય, કોઈ સામગ્રી પર આધારિત ન હોય અથવા ગૌણ ગ્રાઉન્ડ્સ પર હોય અથવા તે કરવા માટે સક્ષમ ન હોય તેવા સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યો હોય. આવી ફરજિયાત નિવૃત્તિનો હેતુ સરકારી કર્મચારીને શિક્ષા કરવાનો કે દંડ કરવાનો નથી પરંતુ સંવેદનહીન, બુદ્ધિહીન અથવા શંકાસ્પદ વર્તણૂક દ્વારા વહીવટના પ્રવાહને અવરોધતા અથવા સ્થગિતતાને પ્રોત્સાહન આપતા વહીવટ માટે ઉપયોગિતા ગુમાવી ચૂકેલા બિનઉપયોગી લોકોને દૂર કરવાનો છે. [જુઓ: બિશ્વનાથ પ્રસાદ સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર, ૨૦૦૧ (૨) એસસીસી ૩૦૫]

૨૪ ફરજિયાત નિવૃત્તિ, જેનો મિ. રાવ ઉલ્લેખ કરી રહ્યા છે, તે પેન્શન નિયમો ૨૦૦૨ નો નિયમ ૧૦ છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૧૦. નિવૃત્તિની વય : (૧) આ નિયમમાં જોગવાઈ કર્યા સિવાય, વર્ગ ૪ ના કર્મચારી સિવાયના દરેક સરકારી કર્મચારી, તેઓ અઠાવન વર્ષની વય પ્રાપ્ત કરે તે મહિનાના છેલ્લા દિવસની બપોર પછી સેવામાંથી નિવૃત્ત થશે. સરકારી કર્મચારીને જાહેર હિતમાં સરકારની પૂર્વ મંજૂરીથી જ અઠાવન વર્ષની વયથી વધુ સમય માટે સેવામાં રાખી શકાશે, જેના કારણે લેખિતમાં નોંધવામાં આવશે.

(૨) વર્ગ ૪ ની સેવામાં રહેલા સરકારી કર્મચારી તેઓ સાઠ વર્ષની વય પ્રાપ્ત કરે તે મહિનાના છેલ્લા દિવસની બપોર પછી સેવામાંથી નિવૃત્ત થશે. સરકારી કર્મચારીને સરકારની પૂર્વ મંજૂરીથી જ સાઠ વર્ષની વયથી વધુ સમય માટે સેવામાં રાખી શકાશે.

ખુલાસો : સબ-રૂલ (૧) અને (૨) ના હેતુ માટે, જે સરકારી કર્મચારીની જન્મતારીખ મહિનાનો ૧ લો દિવસ હોય તેઓ અઠાવન વર્ષ કે સાઠ વર્ષની વય પ્રાપ્ત કરે તે જ મહિનાના છેલ્લા દિવસની બપોર પછી, જેવી સ્થિતિ હોય તેમ, સેવામાંથી નિવૃત્ત થશે.”

૨૫. મિ. રાવે આર. આર. પરીખ વિ. હાઈકોર્ટ ઓફ ગુજરાત અને અન્ય

[૧૨ જુલાઈ ૨૦૧૬ ના રોજ નિર્ણય કરાયેલ સિવિલ અપીલ નં.૬૧૧૬ – ૬૧૧૭/૨૦૧૬] ના કિસ્સામાં સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના ચુકાદાઓ પૈકીના એક પર આધાર રાખ્યો છે. આ કિસ્સામાં, ન્યાયિક અધિકારી શ્રી પરીખને ભ્રષ્ટ આચરણમાં સામેલ હોવાના આરોપસર સેવામાંથી બરતરફ કરવામાં આવ્યા હતા. પેરા – ૨૧ માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

“૨૧ તે આપણને શિક્ષાના મુદ્દા તરફ દોરી જાય છે જે અપીલકર્તા પર ફટકારવામાં આવી છે. અપીલકર્તાને સેવામાંથી બરતરફ કરવામાં આવ્યા છે. અપીલકર્તાની રજૂઆત એ છે કે તેઓ સેવાનો નિષ્કલંક રેકૉર્ડ ધરાવે છે તે હકીકતને ધ્યાનમાં લેતા, બરતરફીની શિક્ષા ફટકારવી તે સાબિત થયેલી ગેરવર્તણૂકના પ્રમાણમાં અયોગ્ય રહેશે. ગુજરાત સિવિલ સર્વિસીસ (શિસ્ત અને અપીલ) નિયમો ૧૯૭૧ નો નિયમ ૬ શિસ્ત વિષયક શિક્ષાઓ દર્શાવે છે. તેમાં (૧) ફરજિયાત નિવૃત્તિ; (૨) સેવામાંથી દૂર કરવા જે સરકાર હેઠળ ભવિષ્યની રોજગારી માટે અયોગ્યતા ગણાશે નહીં; (૩) સેવામાંથી બરતરફી જે સામાન્ય રીતે સરકાર હેઠળ ભવિષ્યની રોજગારી માટે અયોગ્યતા ગણાશે. શિક્ષા એ સાબિત થયેલી ગેરવર્તણૂકના પ્રમાણમાં હોવી જોઈએ. ગેરવર્તણૂકની

પ્રકૃતિ જે સાબિત થયેલી જણાઈ છે અને સંજોગોની સર્વગ્રાહીતાને યોગ્ય ધ્યાને લેતા અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે બરતરફીની શિક્ષાને ફરજિયાત નિવૃત્તિના હુકમ દ્વારા બદલવી જોઈએ. અપીલકર્તા વ્યવનિવૃત્તિની વય પ્રાપ્ત કરી ચૂક્યા છે અને તે આધારે તેમના નિવૃત્તિના લાભો માટે હકદાર બનશે.”

૨૬. મિ. રાવે અતિ આવેગપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે સર્વોચ્ચ અદાલતે પેરા – ૨૧ માં અવલોકન કર્યું છે કે બરતરફીની સજાને ફરજિયાત નિવૃત્તિના હુકમથી બદલવામાં આવી રહી હોવાથી, શ્રી પરીખ તે આધારે તેમના નિવૃત્તિના લાભો માટે હકદાર બનશે. મારી નજરમાં, આ બીજું કંઈ નહીં પરંતુ નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાનું સંપૂર્ણ ખોટું વાંચન છે. તે વિવાદિત નથી કે બરતરફીની સજાને ફરજિયાત નિવૃત્તિના હુકમથી બદલતી વખતે પણ શ્રી પરીખ સામે ભ્રષ્ટ આચરણનો આરોપ યથાવત રહ્યો હતો. ફરજિયાત નિવૃત્તિ સજાના ભાગરૂપે હતી. સર્વોચ્ચ અદાલતે એવો હુકમ પસાર કર્યો નથી કે શ્રી પરીખ અગાઉથી જ વ્યવનિવૃત્તિની વય પ્રાપ્ત કરી ચૂક્યા હતા તે ધારણા પર તેમને જાહેર હિતમાં અકાળ નિવૃત્ત કરવા જોઈએ. જ્યારે સર્વોચ્ચ અદાલત કહે છે કે શ્રી પરીખ બદલાયેલી સજાના આધારે તેમના નિવૃત્તિ લાભો માટે હકદાર બનશે, તો તેને તે લાભો તરીકે સમજવા જોઈએ જે નિયમો અને વિનિયમો અનુસાર અન્યથા તેમને મળવાપાત્ર છે.

૨૭. શિક્ષાના હુકમને ફરજિયાત નિવૃત્તિના હુકમથી બદલવામાં આવ્યો હોવાથી, શ્રી પરીખનો કિસ્સો પણ પેન્શન નિયમો ૨૦૦૨ ના નિયમ ૭૭, ૭૮ અને ૭૯ દ્વારા આવરી લેવામાં આવશે.

૨૮. અન્ય તમામ નિર્ણયો, જેના પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, તે રીટ અરજદાર માટે કોઈ કામના નથી. તે તમામ જાહેર હિતમાં ફરજિયાત નિવૃત્તિ પર છે અને સજાના ભાગરૂપે નથી. જાહેર હિતમાં ફરજિયાત નિવૃત્તિનો હુકમ ત્યારે પસાર કરવામાં આવે છે જો સંબંધિત કર્મચારી ઉપયોગિતાનો હેતુ ગુમાવી ચૂકેલું બિનઉપયોગી તત્વ માલૂમ પડે.

૨૯. હાથ પરનો કિસ્સો જાહેર હિતમાં ફરજિયાત નિવૃત્તિનો નથી, પરંતુ તે સજાના ભાગરૂપે છે.

૩૦. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, મને એવા નિષ્કર્ષ પર આવવામાં કોઈ હિચકિયાટ નથી કે રીટ અરજદાર નિયમિત પેન્શન મેળવવા માટે હકદાર નથી, પરંતુ ઉપર દર્શાવેલ નિયમો અનુસાર માત્ર રહમિયત પેન્શન માટે જ હકદાર છે.

૩૧. પરિણામે, આ રીટ અરજી નિષ્ફળ જાય છે અને આથી ફગાવી દેવામાં આવે છે. જોકે, સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે નિયમિત પેન્શન તરીકે રીટ અરજદારને ચૂકવવામાં આવેલી કોઈ પણ વધારાની રકમની વસૂલાત કરવામાં આવશે નહીં. સંબંધિત સત્તાધિકારીએ હવે ઉપર ઉલ્લેખ કરવામાં આવેલા નિયમો અનુસાર રીટ અરજદારને રહમિયત પેન્શન આપવા પર વિચાર કરવાનો રહેશે. રહમિયત પેન્શનનો આવો હુકમ આ હુકમ મળ્યાની તારીખથી ચાર અઠવાડિયાના સમયગાળામાં પસાર કરવામાં આવશે.

(જે. બી. પારડીવાલા, ન્યાયમૂર્તિશ્રી)

ચંદ્રેશ

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.